

ANA TEMA¹ 8, 13 ve 14. Maddeler Nefret söylemine karşı koruma

(Son güncelleme: 16/02/2021)

Giriş

Mahkeme çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğe özel bir önem atfeder. Çoğulculuk ve demokrasinin, farklılığın gerçekten tanınması ve farklılığa saygı duyulmasına dayandığı sıkça vurgulanmıştır. Farklı kimliklere sahip kişi ve grupların uyumlu etkileşimi toplumsal uyumu sağlamak için esastır (*Beizaras ve Levickas /Litvanya*, 2020, §§ 106-7, ve burada adı geçen yetkili makamlar). Bir kişiye ya da bir kişi grubuna karşı şiddet, nefret ya da hoşgörüsüzlüğü yayan, kışkırtan, teşvik eden ya da meşrulaştıran açıklamalar (“nefret söylemi”) toplumsal uyumu tehdit eder ve şiddet riski taşıyıp başkalarının haklarını ihlal eder. Bu tür ifadeler nefret suçlarına elverişli ortamlar yaratabilir ve geniş ölçekli çatışmaları körükleyebilir.

Mahkemenin nefret suçuna ilişkin kapsamlı içtihadı yakın zamanda nefret söylemi mağdurlarına yönelik koruma hem tek başına 8. Madde (özel hayata saygı) hem de 14. Madde (ayrımcılığın yasaklanması) ile bağlantılı olarak ve istisnai olarak da 14. Madde kapsamında genişletilerek geliştirilmiştir.

Mevcut içtihattan çıkarılan ilkeler

8. Madde bağlamında:

Uygulanabilirlik

- 3. Maddenin kapsamına girmek için yeterli ağırlık düzeyine erişmeyen muamelenin başvuranın fiziksel ve psikolojik bütünlüğü üzerinde yeterince olumsuz etkilerinin olması durumunda, bu muamele yine de 8. Maddenin özel hayat boyutunu ihlal edebilir (*R.B. /Macaristan*, 2016, § 79; *Király ve Dömötör /Macaristan*, 2017, § 42).
- Bir kişinin itibarı onun kişisel kimliği ve psikolojik bütünlüğünün bir parçasını teşkil eder ve bu nedenle aynı zamanda onun özel hayatının kapsamına da girer. Bununla birlikte 8. Maddenin devreye girebilmesi için bir kişinin itibarına yönelik saldırının belli bir ağırlık düzeyine ulaşması ve özel hayata saygı gösterme hakkının kişisel kullanımına zarar verecek şekilde yapılmış olması gerekir (*Kaboğlu ve Oran /Türkiye*, 2018, § 65; *Beizaras ve Levickas /Litvanya*, 2020, § 109).
- Bir gruba yönelik herhangi bir olumsuz basmakalıplaştırma belli bir düzeye eriştiğinde o grubun kimlik duygusunu ve grup üyelerinin özsaygı ve özgüven duygularını zedeleyebilir ve bu anlamda grup üyelerinin özel hayatını etkilediği düşünülebilir (*Aksu /Türkiye* [GC], 2012, § 58; *R.B. /Macaristan*, 2016, § 78). Basmakalıplaştırmanın o düzeye erişip erişmediğine

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlandı. Mahkeme’yi bağlamaz.

karar vermek için kullanılacak faktörler şunları kapsamakla birlikte sadece bunlarla kısıtlı değildir: (a) grubun özellikleri (örneğin boyutu, homojenlik derecesi, özel kırılabilirliği ya da damgalanma geçmişi ve bir bütün olarak topluma karşı konumu), (b) grupla ilgili olumsuz ifadelerin tam içeriği (özellikle de bir bütün olarak grup hakkında olumsuz bir basmakalıbı ne derece iletebildikleri ve bu klişenin spesifik içeriği); ve (c) ifadelerin ne şekilde ve hangi bağlamda dile getirildikleri, erişimleri (bu nerede ve nasıl söylendiklerine bağlı olabilir), ifade sahiplerinin konumu ve statüsü, ve grup kimliği ve saygınlığının önemli bir yönünü ne ölçüde zedelemiş olduklarının düşünülebileceği. Bu faktörlerin hiçbiri hep öncelikli değildir; yukarıda belirtilen “belirli düzeye” erişilip erişilmediği ve dolayısıyla 8. Maddenin uygulanıp uygulanmayacağına dair nihai sonuca hepsinin etkileşimi götürür. Her davanın genel bağlamı -özellikle açıklamalar yapıldığı sırada hüküm süren toplumsal ve siyasi iklim- da önemli bir husus teşkil edebilir (*Budinova ve Chaprazov /Bulgaristan*, 2021, § 63; *Behar ve Gutman /Bulgaristan*, 2021, § 67).

Kısaca devletin yükümlülükleri

- 8. Maddenin kapsamına giren hakların korunması için, başvuran için de geçerli olan etkili bir hukuk sistemi mevcut ve işliyor olmalıdır (*Aksu /Türkiye* [GC], 2012, § 68). Bu, Sözleşmeye Taraf devletlerin, toplumun ve bireylerin ihtiyaçlarını ve kaynaklarını dikkate alarak Sözleşme ile uyumu sağlamak için atılacak adımların belirlenmesinde geniş bir takdir yetkisine sahip oldukları bir alandır (*R.B./Macaristan*, 2016, § 81). Bu bağlamda Mahkeme’nin görevi bireyleri kişisel bütünlüklerine yönelik saldırılardan koruyacak en uygun yöntemlerin belirlenmesinde kendini yetkili makamların yerine koymak değil, daha ziyade bu yetkili makamların takdir yetkilerini kullanırken aldıkları kararları Sözleşme ışığında gözden geçirmektir (*Király ve Dömötör /Macaristan* 2017, § 62).
- Yukarıda belirtilen yükümlülük her zaman ceza hukuku yollarının sağlanmasını gerektirmez; eğer yürürlükteki hukuk sistemi yeterli koruma sağlayabilecek medeni hukuk yolları sunuyorsa da karşılanabilir (*a.g.e.*, § 61).
- En ağır nefret ifadeleri ve şiddet çağrıları dahil olmak üzere nefret söylemine yönelik cezai yaptırımlara son çare olarak başvurulabilmektedir (*Beizaras ve Levickas /Litvanya*, 2020, § 111). Mahkeme, doğrudan ya da dolaylı sözlü saldırılarda ve ayrımcı tutumların harekete geçirdiği fiziksel tehditlerde ceza hukuku önlemlerinin alınması gerektiğini kabul etmiştir (*R.B. /Macaristan*, 2016, §§ 80 ve 83-85; *Király ve Dömötör /Macaristan* , 2017, § 76; *Alković /Karadağ*, 2017, §§ 65-66, 69 ve 72). Ceza hukuku mekanizmalarının mevcut olduğu durumlarda bu mekanizmalar Devletin 8. Madde kapsamına giren haklara etkili koruma sağlama yükümlülüğüyle uyumlu bir şekilde uygulanmalıdır (*R.B./Macaristan*, 2016, §§ 85, 90 ve 91; *Király ve Dömötör /Macaristan*, 2017, § 72 ve 80; *Alković /Karadağ*, 2017, §§ 68, 72 ve 73).

Özel hayat hakkı ile ifade özgürlüğünün dengelenmesi

- Şikâyetin, başkalarının ifade özgürlüğü hakkını kullanması sonucunda 8. Madde kapsamında korunan hakların ihlal edildiğine dair olduğu davalarda 8. Madde uygulanırken 10. Maddenin gereklilikleri de göz önüne alınmalıdır. Böylece bu tür davalarda iki Madde ile güvence altına alınan haklar arasında hiçbir hiyerarşik ilişkinin olmadığı akılda tutularak, başvuranın “özel hayatına saygı” hakkı ile ifade özgürlüğünün korunmasındaki kamu menfaatinin dengelenmesi gerekecektir (*Aksu /Türkiye* [GC], 2012, § 63; *Budinova ve Chaprazov /Bulgaristan*, 2021, § 89; *Behar ve Gutman /Bulgaristan*, 2021, § 100).
- Mahkeme bu tür davalar hakkında yaptığı analizde, şiddet, nefret ya da hoşgörüsüzlüğe yol açtığı iddia edilen ifadelerle ilişkin 10. Madde kapsamındaki içtihadında belirlenen ilkeleri dikkate alacaktır. Özellikle, suçlanan ifadelerin gergin bir politik ve toplumsal bağlamda sarf

edilip edilmediğini; adil bir şekilde yorumlanan ve dolaysız ya da daha geniş bağlamlarında incelenen bu ifadelerin doğrudan doğruya ya da dolaylı yoldan bir şiddet çağrısı ya da şiddetin, nefretin ya da hoşgörüsüzlüğün meşrulaştırılması olarak görülüp görülmeyeceğini değerlendirecek; aynı zamanda suçlanan ifadelerin nasıl dile getirildiklerini ve -doğrudan doğruya ya da dolaylı yoldan- zararlı sonuçlar doğurma kapasitelerini de değerlendirecektir; Mahkeme'nin bu tür davalara yaklaşımı oldukça bağlama özgüdür (*Király ve Dömötör /Macaristan*, 2017, § 73; *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, 2018, § 82).

14. Madde bağlamında:

Uygulanabilirlik

- Başvuranın suçlanan ifadelerin ayrımcı bir niyeti ya da etkisi olduğunu (*Aksu/Türkiye* [BD], 2012, § 45; *Budinova ve Chaprazov /Bulgaristan*, 2021, § 91; *Behar ve Gutman/Bulgaristan*, 2021, § 102), ya da kendisinin bir gruba mensup olmasının bu muamelede bir rol oynadığını (*Beizaras ve Levickas /Litvanya*, 2020, § 124) gösteren aksi kanıtlanmadıkça doğru sayılan kanıt sunması gerekir.

Kısaca devletin yükümlülükleri

- Önyargı saikli muamele iddiasının başvuranın 8. Madde kapsamındaki özel hayat hakkına müdahale oluşturduğu davalarda, yani bir kişi sözlü saldırılar ve fiziksel tehditler de dahil olmak üzere nefret saikli tacize maruz kaldığına dair inandırıcı iddialar ileri sürdüğünde Sözleşme'nin bu maddesi uyarınca herhangi bir önyargı saikini ortaya çıkarmak ve bu olaylarda nefret ve önyargının bir rol oynayıp oynamadığını belirlemek amacıyla bütün makul adımları atmak gibi ek bir görev ortaya çıkabilir (sadece 8. Madde bağlamında ele alınmış olsa da *R.B. /Macaristan*, 2016, §§ 83-84; 14. Madde ile bağlantılı olarak 8. Madde bağlamında *Alković /Karadağ*, 2017, § 66,).
- Ulusal makamların özel hayat hakkı ile ifade özgürlüğünü dengelerken nefret dolu ifadelerin ardında yatan ayrımcı bir saiki gerektiği gibi dikkate almamaları ayrımcılığa yeterince tepki göstermeye dair pozitif yükümlülüklerinin ihlaline yol açacaktır (*Budinova ve Chaprazov /Bulgaristan*, 2021, §§ 94-95; *Behar ve Gutman /Bulgaristan*, 2021, §§ 105-06).
- Savunmasız bir azınlığa karşı şiddet ve hoşgörüsüzlük örneklerinin kanıtı olduğu durumlarda pozitif yükümlülükler, devletlerin önyargı saikli olduğu iddia edilen olaylara karşılık verirken daha yüksek bir standart sergilemelerini gerektirir (*R.B. /Macaristan*, 2016, § 84).

13. Madde bağlamında:

- Genellikle ulusal hukuk sisteminin gerekli korumayı sağlayamaması nedeniyle 8. Maddenin tek başına ya da 14. Madde ile birlikte ihlal edildiğine karar verildiği zaman Mahkeme 13. Madde kapsamındaki şikayetleri ayrıca incelemeyi gerekli görmez (*Alković /Karadağ*, 2017, § 77; *Beizaras ve Levickas /Litvanya*, 2020, § 151).
- Ancak *Beizaras ve Levickas/Litvanya* davasında Mahkeme, kolluk kuvveti yetkililerinin homofobik imalar içeren nefret söylemi suçlarını soruşturma konusundaki aleni isteksizliklerini kayıt ederek 13. Maddenin ayrıca ihlal edildiğine karar verdi. Mahkeme böyle önyargılı bir tutumun ve bu tür suçların altında yatan önyargı saiklerinin kabul edilmemesinin ceza kanununun ilgili maddelerinin "hükmü olmayan bir yasa" olarak kalma riski taşıdığını ve bunun nefret suçlarına resmi rıza gösterilmesi ya da hatta suç ortaklığı yapılmasıyla eş anlamlı olduğunu belirtti (*Beizaras ve Levickas /Litvanya*, 2020, § 155; *Király ve Dömötör /Macaristan*, 2017, § 80, Mahkeme burada, 8. Madde kapsamındaki analizi bağlamında da

olsa, yetkili makamların başvuruların şikayetlerini anlamlı bir şekilde soruşturmamalarının onları, sözlü tehditler ve ırka dayalı ayrımcılık politikasını savunan konuşmalar da dahil olmak üzere alenen Roma karşıtı gösterilere karşı korumasız bir halde bıraktığı ve yetkili makamların bu tutumu nedeniyle bu tür uygulamaların genel kamuoyu tarafından devletin bu tür olayları meşru gördüğü ve/veya hoşgörüsüyle karşıladığı yolunda algılanabileceğine dair kaygılarını belirtti.)

Önemli örnekler

Başvuranların -doğrudan ya da dolaylı yoldan- nefret söyleminin hedefi olduğu davalar

- *R.B. /Macaristan*, 2016 – Roman karşıtı yürüyüşler sırasında başvurana yönelik ırkçı sözlü taciz ve saldırı girişimi; kadında 3. Madde'nin devreye girmesini sağlayacak korku, ıstırap ya da aşağılık duygularına yol açacak kadar vahim değildir (§ 51), ama 8. Madde kapsamındaki etnik kimlik anlamında özel hayat boyutunu etkilemiştir (§ 80). ırkçı saikleri ortaya çıkarmayı hedefleyen anlamlı bir soruşturma yapılmamıştır (§§ 88 ve 90) – 8. Madde ihlal edilmiştir.
- *Király ve Dömötör /Macaristan*, 2017 –Romanlar ile Roman olmayanlar arasında daha önce gerginliklerin yaşandığı bir köyde yapılan Roman karşıtı bir gösteri sırasında, köyün Roman sakinlerine yönelik fiziksel şiddet tehditleri ve ırkçı ifadeler 8. Madde kapsamında başvuruların psikolojik bütünlüğünü ve etnik kimliğini etkiledi (§ 43). ırkçı saikleri ortaya çıkarmayı hedefleyen anlamlı bir soruşturma yapılmamıştır (§§ 75-80) – 8. Madde ihlal edilmiştir.
- *Alković /Karadağ*, 2017 –etnik ve/veya dini saik ile yapılan bir dizi sözlü saldırı ve şiddet eylemi başvuranın huzurunda yapılmamış ya da doğrudan doğruya onu hedeflememiş olmakla birlikte şiddetin gerçekten kullanılabilmesine dair haklı bir korkuyu uyandırabilirdi (§ 69). Söz konusu olaylar hukuki sonuçları olmadan anlamlı bir şekilde soruşturulmamıştır ve başvuranın psikolojik bütünlük hakkına ilişkin gerekli koruma sağlanamamıştır (§ 72) –14. Madde ile bağlantılı olarak 8. Madde ihlal edilmiştir.
- *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, 2018 – aşırı milliyetçi bir gazete makalelerinde, bir bilimsel kurul başkanı ve bu kurula bağlı bir çalışma grubunun başkanı olan başvuru sahiplerine bu kurul tarafından hazırlanan azınlıklar ve kültürel haklara ilişkin bir raporla bağlantılı olarak yöneltilen düşmanca eleştiriler 8. Maddenin uygulanması için gerekli ağırlık eşliğine ulaşmıştır (§ 72). Makalelerdeki bazı ifadeler, özellikle sarf edildikleri hassas zemin dikkate alındığında nefret söylemi ve doğrudan ya da dolaylı şiddet çağrısı (ölüm tehditleri dahil) oldular (§§ 85-87). Yerel mahkemeler yeterli bir dengeleme uygulaması yapmadılar (§§ 88-89) – 8. Madde ihlal edilmiştir.
- *Beizaras ve Levickas /Litvanya*, 2020 – Başvuranlardan birinin *Facebook* sayfasında başvurular arasındaki eşcinsel bir öpüşme fotoğrafının yayınlanmasının ardından, doğrudan şiddet çağrıları da dahil olmak üzere *Facebook*'da yapılan nefret dolu yorumlar onların psikolojik sağlıklarını ve itibarlarını zedelemiş ve 8. Maddenin devreye sokulmasını gerektiren bir ağırlık düzeyine ulaşmıştır (§ 117). İlgili devlet makamları aynı ayrımcı ruh hali içinde oldukları için anlamlı bir soruşturma yürütülemedi- 8. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir; etkili hukuk yollarının olmaması- 13. Madde ihlal edilmiştir.

Bir grubun basmakalıplaştırılmasına ilişkin davalar

- *Aksu /Türkiye* [GC], 2012 – her ne kadar Roman kökenli başvuran Türkiye'de Romanlar hakkında yazılan akademik bir kitapta yer alan pasajlarda ve iki sözlükte konuyla ilgili yer alan tanımlarda doğrudan doğruya hedef alınmamışsa da mensup olduğu etnik grup hakkında

yapılan tespitler nedeniyle kendini saldırı altında hissetmiş olabilir. Dolayısıyla 8. Madde kapsamında özel hayatı ihlal edilmiştir (§§ 58-61). Yerel mahkemeler başvuranın davasını Mahkeme'nin 8. Maddeye ilişkin içtihadında konuyla ilgili ilkeler ışığında dikkatlice incelemişler ve 8. ve 10. Maddeler kapsamındaki haklar arasında doğru bir dengeleme yapmışlar (§§ 69-74 ve 82-85), bu da başvurana etkili bir tazminat sağlamıştır (§ 87) – 8. Madde ihlal edilmemiştir.

- *Lewit /Avusturya*, 2019 – Mauthausen toplama kampından hayatta kalan son kişilerden biri olan başvuran, sağ görüşlü bir dergide yayınlanan ve 1945'te kamptan çıkan insanların soygun, yağma ve insan öldürme suçlarını işlediklerini ileri süren ve daha önce yazılmış neredeyse aynı makale için açılan cezai davada takipsizlik kararı verilmesine dair olumlu yorumda bulunan bir makale nedeniyle kendini incinmiş hissetti. Her ne kadar makale onun adını şahsen vermese de başvuran (heterojen) bir sosyal gruba (Holokost felaketzedeleri) mensup olduğu için özel hayatı etkilendi (§§ 46-47). Başta başvuranın durumu sorunu olmak üzere konuyla ilgili kapsamlı bir inceleme yapılmadığı için yerel mahkemeler başvuranın iddiasının özüne hiçbir zaman değinmemiştir (§§ 83-87) – 8. Madde ihlal edilmiştir.
- *Budinova ve Chaprazov /Bulgaristan* ve *Behar ve Gutman /Bulgaristan*, 2021: Roman (birinci davada) ve Yahudi (ikinci davada) etnik kökenli Bulgar vatandaşları olan başvuranlar, ayrımcılık karşıtı mevzuat kapsamında tanınmış bir gazeteci ve politikacı hakkında, kamuoyunda dile getirdiği Roman karşıtı (birinci davada) veya antisemit (ikinci davada) ifadeler nedeniyle bir dizi başarısız hukuk davası açtı. Sistematik ve aşırı şiddet yanlısı ifadeler, ilgili etnik grupları alenen kötülemeyi amaçlamıştır ve bu grupların münferit üyelerinin kimlik duygusu ve özsaygı ve özgüven hisleri üzerinde yeterince etkili olma kapasitesine sahiptirler ve dolayısıyla 8. Madde uyarınca başvuranların özel hayatını etkiledikleri düşünülebilir (ilk davada §§ 64-68; ikinci davada §§ 68-73). Yerel mahkemeler suçlanan ifadelerdeki ayrımcılık imalarını önemsememişler dolayısıyla zorunlu dengeleme uygulamasını yapmamışlar ya da ayrımcılığa Mahkeme içtihadında yer alan kriterler doğrultusunda yeterli karşılığı verememişler (birinci davada §§ 93-95; ikinci davada §§ 104-106) – 14. Madde ile bağlantılı olarak 8. Madde ihlal edilmiştir.

Diğer referanslar

Diğer ana temalar:

- Şiddet yoluyla ayrımcılık (14.Madde)
- Nefret söylemi (10. Madde)

Basın bildirimleri:

- Nefret söylemi [İNG / FRE](#)
- Romanlar ve Gezginler [İNG / FRE](#)
- Cinsel yönelim meseleleri [İNG / FRE](#)

Avrupa Konseyi:

- [Recommendation No. R \(97\) 20 of the Committee of Ministers to member states on "hate speech"](#) (1997) Bakanlar Komitesi'nin "nefret söylemi" hakkında üye devletlere yönelik R (97) 20 sayılı Tavsiye Kararı (1997)
- [ECRI General Policy Recommendation No. 1 on combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance](#) (Irkçılık, yabancı düşmanlığı, antisemitizm ve hoşgörüsüzlükle mücadeleye ilişkin1 Nolu ECRI Genel Politika Tavsiye Kararı)

- ECRI General Policy Recommendation No. 6 on Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet (Irkçı, yabancı düşmanı ve antisemit malzemenin internet aracılığıyla yayılmasıyla mücadeleye ilişkin 6 Nolu ECRI Genel Politika Tavsiye Kararı)
- ECRI revised General Policy Recommendation No. 7 on national legislation to combat racism and racial discrimination (Irkçılık ve ırk ayrımıyla mücadele yönelik mevzuata ilişkin gözden geçirilmiş 7 Nolu ECRI Genel Politika Tavsiye Kararı)
- ECRI General Policy Recommendation No. 15 on Combatting Hate Speech (Nefret söylemiyle mücadeleye ilişkin 15 Nolu ECRI Genel Politika Tavsiye Kararı)

Avrupa Birliği:

- Victims' Rights Directive (Directive 2012/29/EU)[(Mağdur Hakları Yönergesi (2012/29/EU sayılı Yönerge)]
- Racial Equality Directive (Council Directive 2000/43/EC) [Irkasal Eşitlik Yönergesi (2000/43/EC Konsey Yönergesi)]
- Framework Decision on Racism and Xenophobia (Council Framework Decision 2008/913/JHA) [Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Hakkında Çerçeve Karar (2008/913/JHA Konsey Çerçeve Kararı)]
- Guidance Note on the Practical Application of Framework Decision on Racism and Xenophobia (Council Framework Decision 2008/913/JHA) [Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Hakkında Çerçeve Kararın Pratik Uygulamasına İlişkin Kılavuz Notu (2008/913/JHA Konsey Çerçeve Kararı)]

AGİT:

- 621 sayılı Daimî Konsey Kararı: Hoşgörü ve ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve ayrımcılıkla mücadele

Diğer:

- "Models of governance of online hate speech" ("Çevrimiçi nefret söylemi yönetim modelleri" Avrupa Konseyi yayını – Alexander Brown)
- Hate speech and hate crime in the EU and the evaluation of online content regulation approaches (AB'de nefret söylemi ve nefret suçu ve çevrimiçi içerik düzenleme yaklaşımları değerlendirmesi)
- Unmasking bias motives in crimes: select case-law of the European Court of Human Rights, paper published by the European Union Agency for Fundamental Rights (Suçlarda önyargı saiklerinin ortaya çıkarılması; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi seçkisi, Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı tarafından yayınlanan makale)

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

- *Aksu /Türkiye* [GC], nos. 4149/04 ve 41029/04, AİHM 2012;
- *R.B. /Macaristan*, no. 64602/12, 12 Nisan 2016;
- *Alković /Karadağ*, no. 66895/10, 5 Aralık 2017;
- *Király ve Dömötör /Macaristan*, no. 10851/13, 17 Ocak2017;
- *Kaboğlu ve Oran /Türkiye*, nos. 1759/08, 50766/10 ve 50782/10, 30 Ekim 2018;
- *Lewit /Avusturya*, no. 4782/18, 10 Ekim 2019;
- *Beizaras ve Levickas /Litvanya*, no. 41288/15, 14 Ocak 2020;
- *Budinova ve Chaprazov /Bulgaristan*, no. 12567/13, 16 Şubat 2021;
- *Behar ve Gutman /Bulgaristan*, no. 29335/13, 16 Şubat 2021.